

Vērtību nozīme cilvēka dzīvē. Vērtības un vientulība. Vērtību konflikts starp paaudzēm.

Sandra Pallo

Nodarbības plāns

- Kas ir vērtības, kā tās veidojas dzīves laikā
- Kas nosaka vērtību veidošanos
- Sociālās evolūcijas teorija
- Vientulība un vērtības
- Paaudžu teorija un vērtība
- Konflikts vērtību līmenī. Konflikts starp paaudzēm. Risināšanas algoritms

I. Kas ir vērtības...

- Vērtības kā subjektīvs pārdzīvojums rodas cilvēka galvā un tur arī paliek, bet nosaka un pilnībā kontrolē viņa uzvedību.
- Dažiem cilvēkiem ir savas īpašās vērtības, bet ir vispārcilvēciskas vērtības.
- Vērtības ir motīvs. Vērtības motivē cilvēku, liek viņam strādāt, radīt, domāt un darboties.

II. Kas ir vērtības...

- Vērtības kā bāka apspīd vienu dzīves aspektu, piesaistot tam uzmanību, bet visu pārējo atstāj tumsā.
- Izvēle, kuru izdara cilvēks, viennozīmīgi liecina par lietu patieso stāvokli. Neklausieties, ko saka cilvēki, skatieties uz to ko viņi izvēlas.
- “Slava un miers neguļ vienā gultā”

(M. Montēns)

Vērtību tests

Ideoloģiskās vērtības	Materiālās vērtības	Emocionālās vērtības	Vitālās vērtības
vidēji 4 – 9 	vidēji 10 – 19 	vidēji 10 – 19 	vidēji 18 - 24

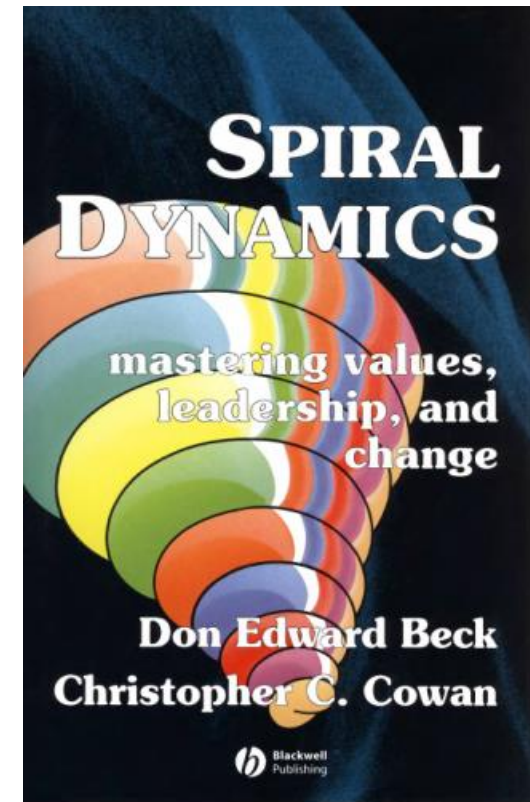
Vientulība un vērtības

Kā mūsu vērtības ietekmē vientulības izjūtu

Organizāciju un cilvēku attīstības līmeņi

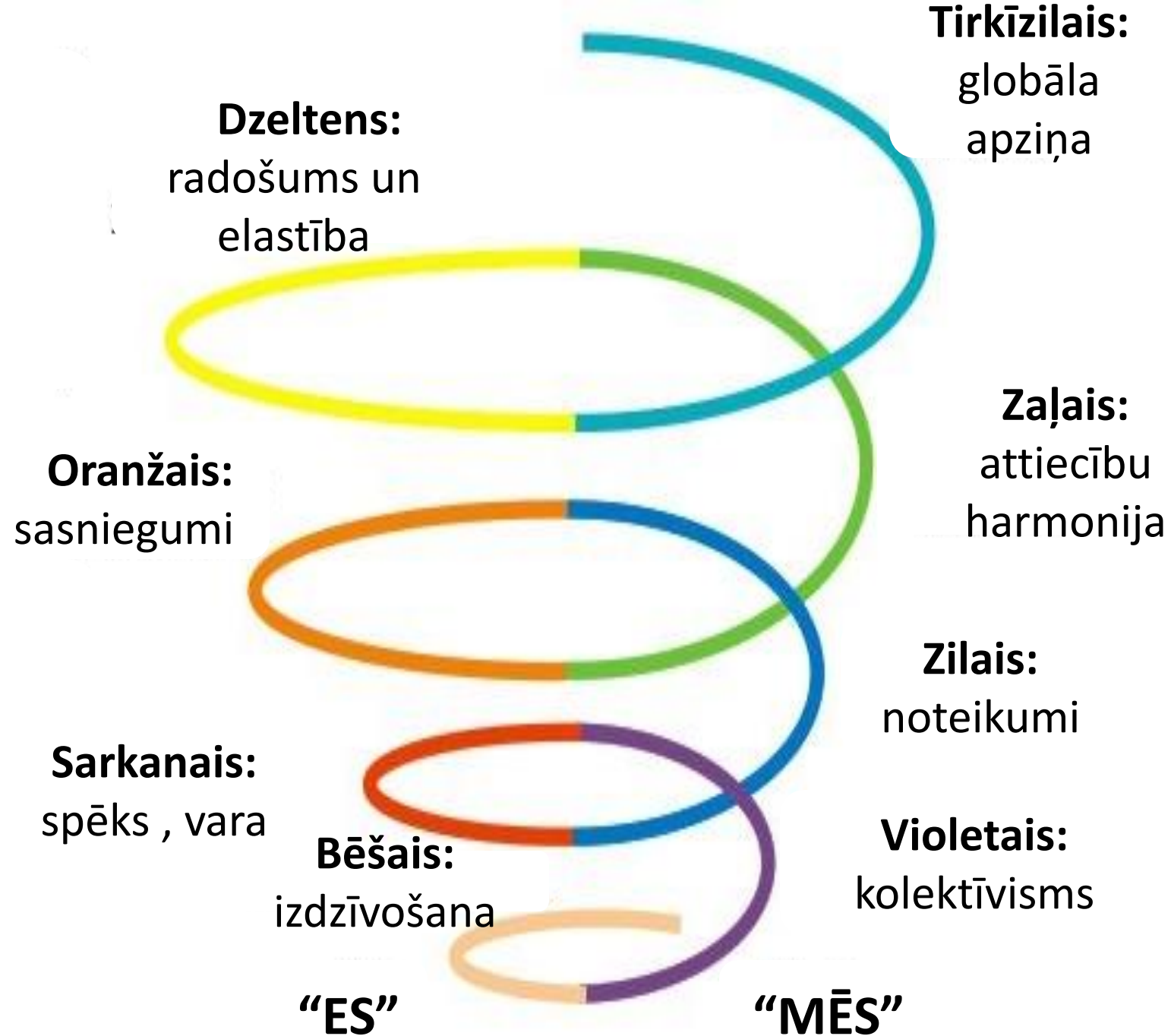

- Spirāliskās dinamikas teorija (*Klērs Greivzs*)
- Teorijas turpinātāji (*Kriss Kouens; Dons Beks; Kens Vilbers*)
- **1996. gadā** parādās jaunā sociālās evolūcijas teorija

Teorijas pamatojums

- Pastāvīga apkārtnes un cilvēka apziņas evolūcija
- Balstās uz ideju:
 - **cilvēki, kas pielāgojas pasaulei** (aukstie krāsu toņi)
 - **cilvēkiem, kas maina pasauli** (siltie krāsu toņi)
- Nav svarīgi, kam cilvēki tic, svarīgi, **kāpēc** cilvēki tic un uzticas tieši šīm vērtībām
- **Attīstības līmeņi** – tie ir viļņi, bet **ne cilvēku tipi**
 - Līmeņi nav diskrēti
 - Tas ir modelis, dzīve ir daudz bagātāka
 - Tas ir veids, kā skatīties uz pasauli

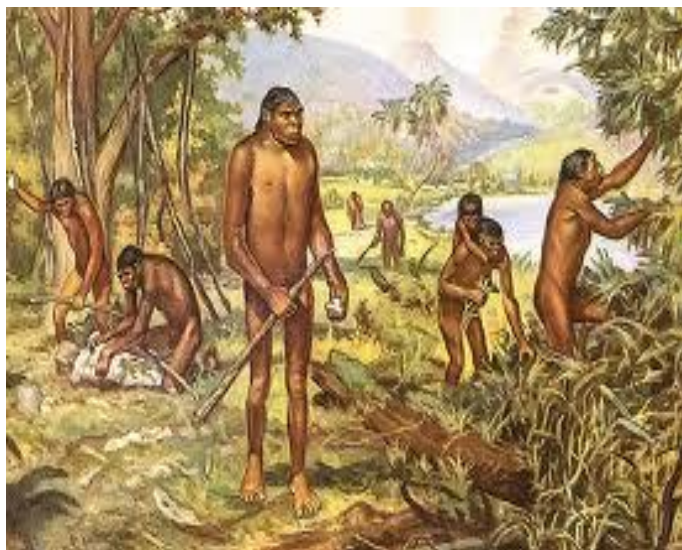

Kāda ir ietekme uz organizāciju/iestādi

- **Violetā** – piederības kultūra
- **Sarkanā** – varas kultūra
- **Zilā** – noteikumu kultūra
- **Oranžā** – panākumu kultūra
- **Zaļā** - attiecību kultūra
- **Dzeltenā** – radošuma kultūra

Gaiši brūnais līmenis

Bara un instinktu
līmenis

Vērtība - izdzīvošana

Galvenā tēma: *Dari visu, lai paliktu dzīvs!*

- Uzticēšanās saviem instinktiem, lai izdzīvotu
- Ēdiens, ūdens, siltums, sekss – augstākās prioritātes
- Akmens laikmets
- Jaundzimušie, slimi un veci cilvēki

Ētika – ētiski ir tas, kas palīdz izdzīvot

Krīze – sevis apzināšanās kā cilvēku, iespēja izdzīvot tikai grupā

Ietekme – 0,1 % iedzīvotāju, -
0 % vara

Izdzīvošanas kultūra

Ko domā cilvēks, kas atrodas šajā līmenī

- ✓ Dzīve ir grūta, ir daudz bīstama;
- ✓ Ja es pietiekami daudz nepūlēšos, es varu zaudēt pašu svarīgāko
- ✓ Mans uzdevums – izdzīvot, nodrošināt sevi, pasargāt no zaudējumiem

Motivācija:

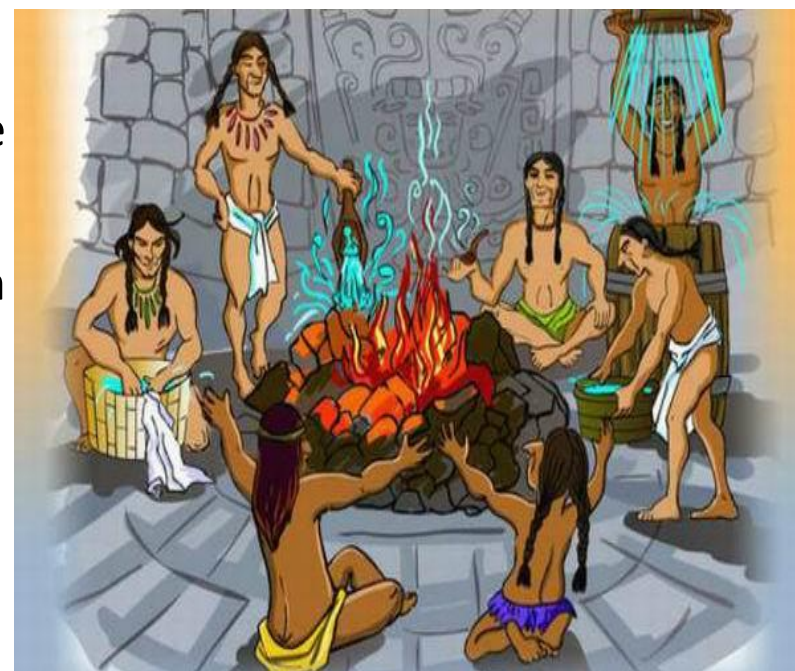
- Pamatvajadzību apmierināšana
- Saruna nestrādā

Vadītājs – «glābējs»

Violetais līmenis

Galvenā tēma: *Ziedo sevi cilts labā!*

- Maģiska domāšana: garu, dievu ietekme uz cilvēka dzīvi. Dievību pielūgšana
- Pakļaušanās vadonim un cilts vecākajam
- Sekošana rituāliem un tradīcijām
- Cilts ietekme uz cilvēku
- Cilts, piezemēta domāšana, dzimta

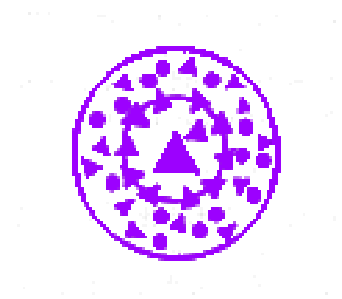
Ētika – ētisks ir viss, kas noder ciltij

Krīze - Dominējoša “ego” parādīšanās, personības, kas ir spēcīgākas par grupu

Ietekme – 10 % iedzīvotāju,
1 %- vara

Tradicionālās ciltis

Vērtība – piederība grupai

Kultūra – piederība grupai

Ko domā cilvēks, kas atrodas šajā līmenī

- ✓ Es gribu būt kolektīva sastāvdaļa
- ✓ Es – komandas cilvēks, Es – esmu Mēs
- ✓ Esmu gatavs atteikties no savām interesēm savu draugu, kolēģu dēļ

Motivācija:

- Uzturam «Mēs» piederību
- Komandas intereses/ nozīmīgu cilvēku intereses
- Mikroskopiskas izmaiņas

Vadītājs – «rūpīgā mamma»

Līderis – vecākais

Sarkanais līmenis

Galvenā tēma: *Esi tas, kas esi, un dari to, ko pats gribi!*

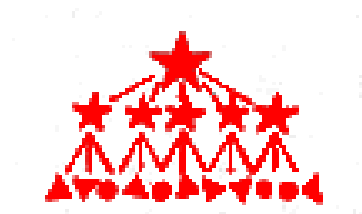
- Pasaule – džungļi, kas ir bīstami
- Stiprākajam vienmēr taisnība. Uzvarētājus nesoda
- Hēdonisms: ņem no dzīves visu, šeit un tagad!
- Saņem baudu bez vainas un nožēlas!
- Varas un spēka demonstrācija
- Autoritārisms, nekvalificētu cilvēku ekspluatācija
- Pārliecība, ka cilvēki ir slinki un viņi ir jāpiespiež strādāt

Ētika – stiprākam vienmēr taisnība

Krīze – varas un morāles atzīšana, dzīves jēgas un mērķa meklējumi, perspektīvā plānošana

Ietekme – 20 % iedzīvotāju, 5 % - vara

Karš un iekarošana
Vērtība – spēks un vara

Spēka un varas kultūra

Ko domā cilvēks, kas atrodas šajā līmenī

- ✓ Cilvēki ir ļauni
- ✓ Man ir jābūt gatavam aizsargāt sevi un savu teritoriju
- ✓ Man patīk citus vadīt
- ✓ Vara dara mani stipru
- ✓ Es cīnīšos par varu ar tiem cilvēkiem, kurus es varu uzvarēt
- ✓ Karā noteikumu nav
- ✓ Stiprajam vienmēr taisnība

Motivācija

- Izaicinājums, izvēlamies «kopējo ienaidnieku»
- Balva uzreiz pēc rīcības

Vadītājs - «pieprasošs tēvs»

Līderis - atamans

Zilais līmenis

Stingri noteikumi
un struktūra

Vērtība - noteikumi

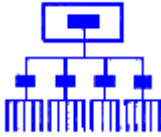
Galvenā tēma: *Dzīvei ir jēga!
Ziedojies tagad, balva būs nākotnē!*

- Kārtība balstīta uz noteiktiem principiem
- Norma – paklausība un disciplīna
- Godīgs darbs
- Vienīgais pareizais domāšanas veids, pakļaušanās varai
- Impulsivitāte kontrolējas ar vainas sajūtu par neatbilstību normām
- Pašupurēšanās mērķa vārdā

Ētika – reliģioza vai kvazi - reliģioza

Krīze – iespēja izvēlēties labāko no iespējamām alternatīvām, laimes meklējumi šajā dzīvē, baznīcas/vadītāju kļūdu analīze

Ietekme – 40 % iedzīvotāju – 30 % vara

Noteikumu kultūra

Ko domā cilvēks, kas atrodas šajā līmenī

- ✓ Nepieciešams sekot noteiktajiem noteikumiem
- ✓ Noteikumu pārkāpšana, pat labāka rezultāta dēļ, ir nepieļaujama, veidojas precedents
- ✓ Emocijas ir kaitīgas. Jārīkojas racionāli, nekā lieka
- ✓ Brīvi lēmumi ir nepieļaujami

Motivācija:

- Strukturēt darba vietu, skaidri noteikumi, darba audzinātājs, rakstisks kontrakts
- Uzslavas, apbalvojumi pēc tam

Vadītājs – «cilvēks - funkcija»

Līderis - mācītājs

Oranžais līmenis

Galvenā tēma: Domā un kļūsti bagāts!

Materiālisms
Vērtība – personiskie
panākumi

- Attīstība – likumsakarību apgūšana un labāko risinājumu meklēšana
- Zemes resursu izmantošana, lai uzlabotu savu materiālo stāvokli
- Džentelmeņi konkurē pēc noteikumiem
- Materiālā labklājība, materiālās vērtības
- Uzņēmējdarbība, personiskās labklājības dēļ
- Konkurence uzlabo ražošanu un kvalitāti
- Kapitālisms, Eiropa

Ētika – katram pēc viņa nopelniem

Krīze – apziņa, ka materiālais labums nav saistīts ar laimi, nepatika pret konkurenci un nevienlīdzību

Ietekme – 30 % iedzīvotāju – 50 % vara

Panākumu kultūra

Ko domā cilvēks, kas atrodas šajā līmenī

- ✓ Cenšamies sasniegt pēc iespējas labāku rezultātu
- ✓ Es gribu, lai mani rezultāti ir ievērojami un pamanāmi
- ✓ Gribu uzstādīt rekordu, būt veiksmīgāks kā vakar, labāks par saviem kolēģiem, «krutāks» par citiem
- ✓ Šodien viss ir jāizdara labāk un vairāk kā vakar

Motivācija:

- Statuss, atalgojuma paaugstināšana
- Personīgie sasniegumi, karjera, sasniegumi

Vadītājs - «komisārs»

Līderis - bagātais tētis

Zaļais līmenis

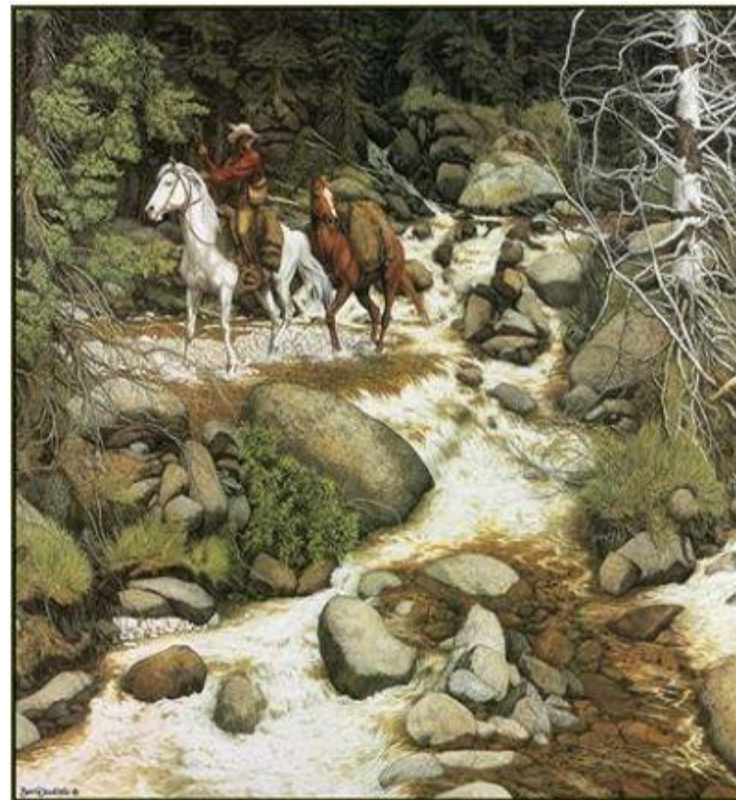
Galvenā tēma: *Dzīvot mierā un saskaņā ar citiem cilvēkiem!*

- Cilvēka Garam ir jābūt atbrīvotam no skopuma, dogmām un domstarpībām
- Jūtīgums, sapratne un līdzjūtība aukstasinības vietā
- Rūpes par planētas ekoloģiju
- Lēmuma pieņemšana caur saskaņošanu
- Humānisms, cilvēces attīstība
- Uzmanība pret apkārtējo vidi
- Uzticēšanās, tā ir svarīgāka par konkurenci

Ētika – likumi ir svarīgi, bet tiem ir jākalpo visu labklājībai

Krīze – augstas kolektīvo lēmumu izmaksas, nepieciešamība konkurēt ar sistēmām

Ietekme – 10 % iedzīvotāju, 15 % vara

Humānisms
Vērtība - saskaņošana

Saskaņošanas kultūra

Ko domā cilvēks, kas atrodas šajā līmenī

- ✓ Cilvēki ir dažādi, un svarīgi, ka viņi ir atšķirīgi, katrs ar savām īpatnībām
- ✓ Mums patīk savstarpēji runāt, apspriest jautājumus, diskutēt, meklēt risinājumus
- ✓ Saskaņošana var būt ilgstošs process
- ✓ Es uzklausu citus un mēs kopā mācāmies

Motivācija:

- Darbā svarīgas attiecības un kopējs ieguvums
- Sociālā uzņēmuma nozīmība
- Pozitīva reakcija uz uzslavu/ atbalstu

Vadītājs - «dārznieks»

Līderis - globālists

Dzeltenais līmenis

Galvenā tēma: Dzīvo pilnvērtīgu un atbildīgu dzīvi, saskaņā ar savu būtību

Izpratne, ka haoss un pārmaiņas ir neizbēgamas

- Zemāko līmeņu atzīšana un izpratne par to nepieciešamību
- Elastība, atvērtība, spontanitāte – svarīgas vērtības
- Brīvība un autonomija – savu mērķu sasniegšana, nekaitējot citiem
- Mācīšanās motivācija, akcents uz attīstību, izmaiņām, izaicinājumiem
- Sistēmu efektivitāte, ekoloģija joprojām svarīga, bet ne galvenā
- Iespēja pilnībā izprast katra iepriekšējā līmeņa ieguvumus un trūkumus, integrējot tos veselumā

Ētika – noruna starp cilvēkiem, bet ne valstīm; savas būtības izpausme, bet ne kādu grupu interešu realizēšana

Krīze – kārtības meklējumi haosā, virzošo principu meklējumi, garīguma un fizikas savienošana

Ietekme – 1 % iedzīvotāju, 5% vara

Sistēmisks domātājs

Vērtība - radošums

Radošuma kultūra

Ko domā cilvēks, kas atrodas šajā līmenī

- ✓ Es gribu attīstīties
- ✓ Es gribu darīt šodien to, ko nemācēju vakar
- ✓ Gribu veidot jaunas, radošas iespējas citu cilvēku attīstībai
- ✓ Gribu pilnveidoties pats, lai varētu palīdzēt uzlabot savas apkārtnes, pasaules cilvēku labklājību
- ✓ Pašrealizācija ir svarīgāka par panākumiem un sasniegumiem

Motivācija:

- ✓ Pats svarīgākais – brīvība un autonomija
- ✓ Interesanti, radoši uzdevumi
- ✓ Savas personiskās dzīves kvalitātes uzlabošanās

Vadītājs – «pareģis»

Līderis - arhitekts

Tirkīzzilais līmenis

Galvenā tēma: Vienota pieredze caur Saprātu un Garu

- Pasaule ir vienots, dinamisks un saprātīgs organisms
- Holistiska, vienota domāšana
- Cilvēka vide ir caurausta ar informāciju un enerģiju
- Vienotības un zināšanu apvienojums
- Dažādu līmeņu savstarpējās saistības izpratne
- Fokuss uz visu dzīvo būtnu labklājību
- Cilvēks uzticas intuīcijai un instinktiem

Ētika – redz pasauli kā vienotu cēloņu un seku saistību

Ietekme - 0,1 % iedzīvotāju,
1 % vara

Holistisks domātājs
Vērtība – pasaules veselums

Uzdevums

- Padomājiet par savu organizāciju, kurai no minētām vērtību sistēmām tā atbilst visvairāk
- Kādu vērtību sistēmu darbinieki (procentuāli) strādā jūsu organizācijā
- Attēlojiet to vizuāli uz lapas

Mazliet par dažādām paaudzēm

Viljams Štrauss

Neils Hovs

«Paaudze: Amerikas nākotnes vēsture» (1991)- vērtību orientieri būtiski atšķiras dažādām paaudzēm

Paaudžu raksturojums

Paaudzes nosaukums	Alternatīvie nosaukumi	Dzimšanas gadi
G.I.	Uzvarētāji, Varoņi	1900 – 1923
Klusā paaudze	Zaudētā paaudze	1923 - 1943
Beibi - bumeri	Demogrāfiskā sprādziena paaudze	1943 - 1963
X	13 paaudze, nezināmā	1963-1983
Y	Milēnuma, Neta paaudze	1983-2003
Z	Digitālie, ciparu bērni	2003-
Alfa		2010

Kas ietekmē paaudžu vērtību veidošanos?

Ģimene

Notikumi
un vide

Kā veidojas paaudžu vērtību atšķirības

1. Ekonomisko, politisko un sociālo notikumu ietekme, laikā, kad bērnam ir **12-14 gadi**

(rezultātā – **piedzīvotais ir norma**)

1. **Audzināšanas ietekme**, kas saistīta ar konkrēto ģimeni, kurā uzaudzis bērns
2. Cilvēki, kas dzimuši paaudžu maiņas periodā (+/- 3 gadi), tiek uzskatīti par **Pārejas paaudzi vai Eho-paaudzi**. Viņiem piemīt abu paaudžu raksturojumi

Vērtības nav ne labas, ne sliktas

Tās mainās cikliski pa 80 – 100 gadiem

Pavasaris (ideālisti, uzplaukums) – **Beibi bumeri**

Vasara (aktīvisti, revolucionāri, stabilitāte) – **X**

Rudens (varoņi, pagrimums) - **Uzvarētāji, Y**

Ziema (mākslinieki) – **Klusie, Z**

Pavasaris – Beibi bumeri

Pravieša galvenais uzdevums — uzlabot dzīvi valstī, veidojot jaunu morāli, reliģiju, veidot plānus un būt ideālistam

Vasara – X

Aktīvistu uzdevums norādīt, ka esošās morālās normas ir novecojušas un sagatavot augsni jauniem varoņiem

Rudens - Uzvarētāji, Y

Uzvarētāju galvenais uzdevums, krīzes laikā veikt varoņdarbus, kā rezultātā veidosies jaunas valstis un dinastijas

Ziema – Klusie, Z

Varoņi pārvar grūtības, tāpēc dzīve kļūst labāka, tāpēc mākslinieku uzdevums ir attēlot varoņus bildēs un vēstures stāstos, nostiprinot panākumus, attīstīt kultūru un zinātni

Paaudžu cikliskums

	1900- 1922	1923- 1943	1943- 1963	1964- 1984	1985- 2000	2000- 2020
	Rudens	Ziema	Pavasaris	Vasara	Rudens	Ziema
Vecums				Varoņi	Klusā P	BB
Briedums			Varoņi	Klusā P	BB	X
Jaunība		Varoņi	Klusā P	BB	X	Y
Bērnība	Varoņi	Klusā P	BB	X	Y	Z

Klusā paaudze (1923 – 1943)

Kādi notikumi ietekmēja kluso paaudzi?

Vērtības

- Darba mīlestība
- Pacietība, izturība
- Uzkrājumu veidošana
- Likuma paklausība
- Ticība medicīnai

Beibi Bumeri (1943-1963)

Kādi notikumi ietekmēja Beibi Bumeru paaudzi?

Galvenā vērtība –

- personīgā izaugsme un attīstība, komandas darbs, kolektīvisms
- stabilitāte un prognozējamība ir svarīgas, tās ir lietas, kas motivē visvairāk
- stipra veselība un izturība

Kādas vērtības ir Beibi Bumeru paaudzei

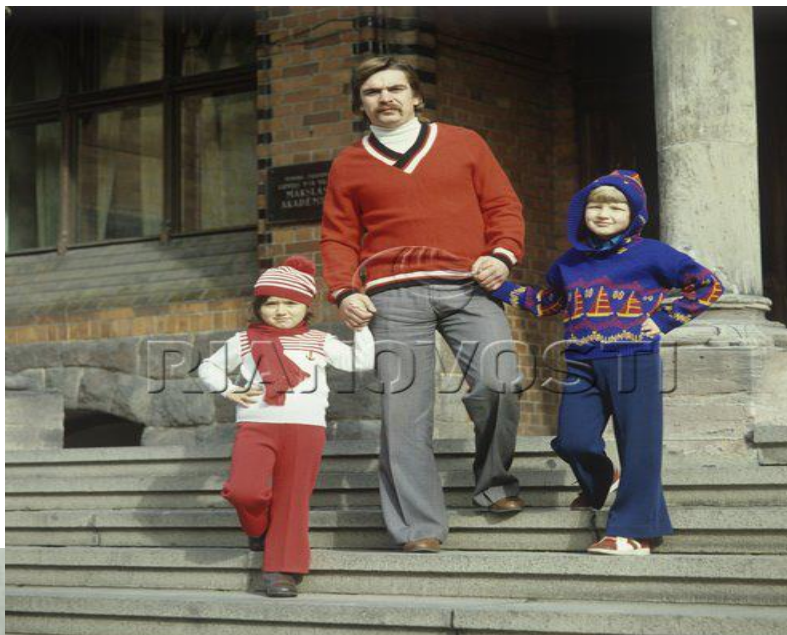
- Kontrasti
- Teksts vienkāršs un strukturēts
- Atsauces uz autoritātēm un zināmiem cilvēkiem
- Patērē visvairāk pieprasītākās preces

X paaudze (1963 – 1983)

Kādi notikumi ietekmē?

- **Raksturo** – gatavība pārmaiņām, iespēja izvēlēties, informētība, neformāli uzskati, paļaušanās uz sevi
- Individuālistu paaudze, kas orientēti uz neatlaidīgu darbu, individuāliem panākumiem, karjeru veido lēni un neatlaidīgi
- **Vērtība** – būt par korporatīvās kultūras sastāvdaļu, patīk stingra struktūra un pārliecība par rītdienu

Kādas vērtības ir X paaudzei

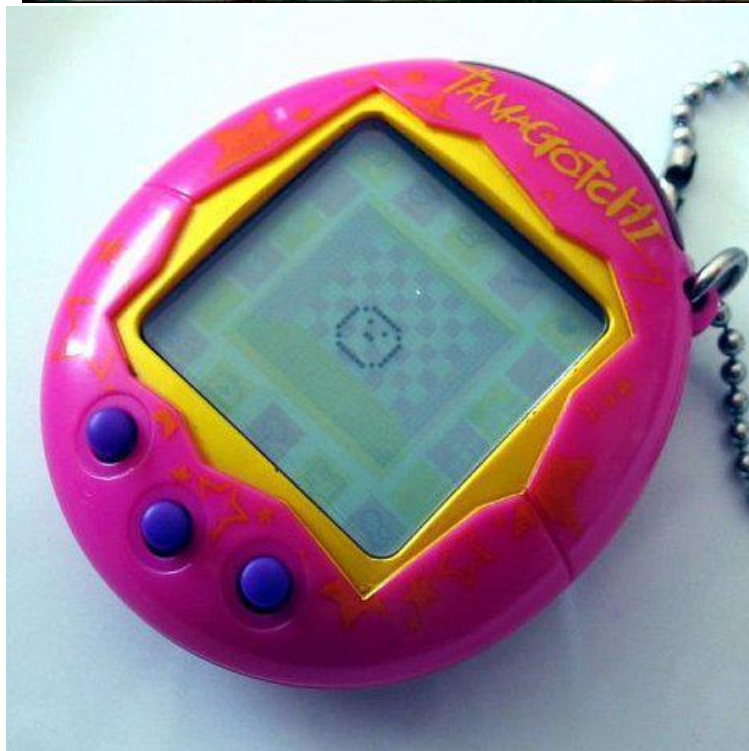

- Daudz informācijas
- Sistēmiskums un struktūra
- Iespēja patstāvīgi pieņemt lēmumu
- Cena-kvalitāte

Y (net) Milenium paaudze (1983 – 2003)

Kādi notikumi ietekmēja šo paaudzi?

- **Raksturo** – vēlme ātri gūt panākumus un labu atalgojumu
- Sabiedrība ļoti cer uz šīs paaudzes neiedomājami augsto tehnoloģisko kompetenci, spēju paaugstināt darba efektivitāti un ātri mācīties, apgūstot jaunas zināšanas
- **Vērtības** – finansiāla neatkarība, nebirokrātiska vide, procesu optimizācija, maz ierobežojumu un noteikumu, spēļošanas elementi darba vidē

Vērtības Y paaudzei

- Jautri un atraktīvi
- Izklaidējoši un interaktīvi
- Apmierinātība “šeit un tagad”

Z paaudze (2003 - ...)

- Būtiskā atšķirība ir - **kāda ir attieksme** pret realitāti un virtuālo realitāti
- Multimēdiu tehnoloģiju bērni
- Nepacietīgi un koncentrējas uz īstermiņa mērķiem
- Orientēti uz patērēšanu un ir individuālisti
- Ir godīgi un atklāti
- Ātri kļūst pieauguši
- Citādi nodarbojas ar radošām darbībām

Z paaudzes raksturojums

- “Multitāskinga” fenomens
- Citāda mācību motivācija – dara tikai to, kas pašus interesē
- Citāda atmiņa – atceras ne saturu, bet vietu, kur tas atrodas
- 10 x samazinājusies uzmanības spēja koncentrēties
- “Klipveida” domāšana
- Ir hiperaktīvi, ar noslieci uz autismu

Nelabvēlīgās tendences

- vientulība
- norobežošanās
- zems komunikatīvās kompetences līmenis
- trauksmes pieaugums
- pamestības sajūta
- neticība sev
- sajūta ka neesi vajadzīgs pieaugušo pasaulei

Nākotnes prognozes

Jo tālāk nākotnē, jo izteiktāk:

- Polarizācija tieši sociāli- psiholoģiskā un intelektuāli – kulturālā nozīmē, ne ekonomiskā
- Daudzi kļūs par sabiedrības viedokļa vergiem, konkrētāk interneta vergiem
- Konflikts starp tēviem un bērniem, saistībā ar pasaule uzskatiem
- Pazūd tradicionālā ģimene

Kā risināt konfliktus vērtību līmenī jeb starp dažādām paaudzēm

Konfliktu veidi

- **Iekšējais konflikts** (skar tikai vienu cilvēku, visbiežāk saistīts ar cilvēka dažādām lomām, lēmuma pieņemšanu utt.)
- **Starppersonu konflikts** (cēloņi visdažādākie)
- **Grupas iekšējais konflikts** (visbiežāk kāda grupas dalībnieka nepieņemšana, cēloņi visdažādākie)

Konfliktu veidi

- **Starpgrupu konflikts** (kad vienas grupas mērķi, vērtības, un pārliiecība nesakrīt)
- Kopēja **spriedze organizācijā** (var būt pa vertikāli (starp dažādiem vadītājiem) un pa horizontāli (starp padotiem un speciālistiem))
- Organizācijas **konflikts ar apkārtējo vidi**

Konfliktā svarīgi

- Izprast konflikta iemeslu (повод) un cēloni (причина)
- Risinām konfliktus cēloņa līmenī, ne iemesla

Tāpēc vienmēr:

- Būt uzmanīgam pret savu emocionālo stāvokli
- Jautāt sev – kāda mana neapmierinātā vajadzība slēpjas aiz šīs emocijas

Uzdevums I

- Padomājiet par sev zināmu cilvēku, ar kuru jums ir konfliktējošas vai neapmierinošas attiecības
- Nosakiet savas jūtas pret šo cilvēku, identificējiet visas savas jūtas gan pozitīvās, gan negatīvās
- Izvēlieties visintensīvāko no visām nepatīkamajām emocijām. Ar kuru no jūsu neapmierinātajām vajadzībām tā ir saistīta?

Uzdevums II

- Savienojieties ar šo savu vajadzību un pasakiet, ka tā jums ir svarīga. Bieži mēs noliedzam savas vajadzības un esam neapmierināti
- Ko varam izdarīt, lai šajās attiecībās varam apmierināt savas vajadzības, pasākam to otram cilvēkam
- Kādās dzīves situācijās mēs vēl noliedzam savas svarīgās vajadzības?

Paldies par darbu!

